

Igor Radeka
Filozofski fakultet u Zadru
Zadar

UDK/ 378(497.5 Zadar) : 37
378(497.5)(091)

Primljeno: 2002. godine
Pregledni članak / Review

PEDAGOGIJA NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U ZADRU – uz četrdesetu obljetnicu studija

Filozofski fakultet u Zadru slijedi dugotrajnu sveučilišnu i pedagoškijsku tradiciju grada. Od njegova osnutka pa sve do naših dana pedagogija ima vrlo važnu ulogu. U ovom se referatu raspravlja o razvoju pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. Već od početka rada toga fakulteta 1956. godine, pedagogija započinje sa svojim razvojem u okviru programa obvezatnog za sve profesorske studije. Pedagoškijska izobrazba profesorskih studija očuvala se sve do naših dana. Akademске 1961./62. godine pokrenut je trogodišnji dvopredmetni studij pedagogije, pa se ove godine obilježava četrdeseta obljetnica toga studija na Filozofskom fakultetu u Zadru.

Od akademske 1977./78. godine pedagogija se studira kao četverogodišnji studij. Kontinuiran dvopredmetni koncept studija zamijenjen je između akademskih 1982./83. i 1993./94. godine jednopredmetnim studijem, nakon čega se pedagogija ponovno vraća dvopredmetnom studijskom obliku.

Od iduće akademske godine valja očekivati prerastanje *Odsjeka za pedagogiju* u samostalni departman novoga Sveučilišta u Zadru čije je osnivanje u završnoj fazi.

Ključne riječi: studij pedagogije, povijest visokog školstva, Filozofski fakultet (Zadar), Zadar

1. SVEUČILIŠNO I PEDAGOGIJSKO NASLIJEĐE ZADRA

Bogata baština Zadra – višestoljetnoga društvenog, političkog, ekonomskog i kulturnog središta Dalmacije – na poseban način dolazi do izražaja na

području visokoškolske i pedagoške izobrazbe. Naglasit će se najvažnije ustanove na tom području, prepuštajući seriozni prikaz razvoja nekoj drugoj prigodi.

Visokoškolska izobrazba započinje u Zadru 1396. godine, osnivanjem *Generalnog učilišta dominikanskog reda* – prvog sveučilišta na tlu Hrvatske. Nakon prekida rada tijekom XV. stoljeća (iz još uvijek nejasnih razloga) 1495. godine to se učilište reanimira i nastavlja uspješno djelovati više od tri stoljeća. Svoje najveće priznanje dostiže 1553. godine, kad postaje povlašteno sveučilište. Otada su na njemu stjecani najviši akademski naslovi iz teologije – sve do doktorata znanosti – čime biva izjednačeno s najpoznatijim sveučilištima dominikanskog reda (poput sveučilišta u Parizu, Bologni, Padovi, Firenci, Rimu itd.). Zahvaljujući njemu, provincija Dalmacija u to je vrijeme imala razmjerno visok stupanj akademski naobraženih ljudi, ali i međunarodnu sveučilišnu otvorenost prema studentima i profesorima iz drugih područja (vidjeti o tome više u: Krasić, 1996.). Iako francuska uprava pokreće neke nove visokoškolske ustanove, godinu dana nakon preuzimanja vlasti u Zadru (1807.) zaustavila je višestoljetni razvoj ovoga sveučilišta.

Organizirana pedagoška izobrazba u ovom gradu započinje 1821. godine pokretanjem *učiteljskih tečajeva* u šestomjesečnom trajanju. Godine 1848. prerastaju u jednogodišnje, a već od 1852. godine do njihova zatvaranja, 1871. godine, tečajevi traju dvije godine.

Višegodišnja nacionalna gibanja pod austrijskom upravom dovela su 1866. godine do otvaranja u Arbanasima (tada selu pokraj Zadra, danas dijelu grada) prve *Muške učiteljske škole* na području Dalmacije s hrvatskim nastavnim jezikom. Tri godine nakon njezina pokretanja dvogodišnja se učiteljska škola proširuje na trogodišnju, a od 1904. godine traje četiri godine. S dolaskom talijanske uprave u Zadar, na temelju Rapalskog ugovora iz 1920. godine, učiteljska škola na hrvatskom jeziku više nije mogla opstati. Zato najprije prelazi u Dubrovnik (1921.–22.), a zatim u Šibenik (1922.–41.).

Prije završetka Drugoga svjetskog rata, početkom 1945. godine, pokreće se *tečaj za pomoćne učitelje* na otočiću Galovcu (Školjiću) ispred Preka (mješta na otoku Ugljanu koji s gradskom obalom omeđuje Zadarski kanal) zbog pomanjkanja učitelja.

Nakon početnog raščišćavanja ruševina u koje je grad pretvoren u ratu, već potkraj iste godine otvara se *Učiteljska škola u Zadru* – najprije u četverogodišnjem, a od 1951. godine u petogodišnjem trajanju.

S prerastanjem srednjoškolske u višeškolsku izobrazbu učitelja zatvaraju se učiteljske škole i otvaraju pedagoške akademije. Tako se u Učiteljsku školu u Zadru u školskoj 1960./61. godini upisuje posljednji naraštaj učenika (nakon

čijeg maturiranja 1965. godine škola prestaje s radom), a studij na *Pedagoškoj akademiji u Zadru* sljedeće akademske godine upisuje prvi naraštaj učitelja razredne i predmetne nastave u osnovnim školama. Do akademske 1964./65. godine Akademija je vezana uz svojega osnivača – Filozofski fakultet u Zadru – kako bi se od sljedeće akademske godine potpuno osamostalila. S prijelazom višeškolske izobrazbe učitelja predmetne nastave osnovnih škola na obvezatnu visokoškolsku izobrazbu Pedagoška akademija u Zadru prestaje s radom te 1979. godine postaje sastavnim dijelom Filozofskog fakulteta u Zadru (vidjeti o tome više u: Radeka, 1996.).

2. FILOZOFSKI FAKULTET U ZADRU

Tragovi bogate kulturne baštine Zadra i zadarskog kraja sačuvani su u različitim kulturno–povijesnim spomenicima i arheološkim ostacima, Arheološkom muzeju, osnovanom 1830. godine, za Dalmaciju najvažnijem Državnom povijesnom arhivu, pokrenutom 1625. godine, Znanstvenoj knjižnici, utemeljenoj 1855. godine (koja je po brojnosti i značenju knjižnog fonda druga u Hrvatskoj, odmah iza Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu), Povijesnom institutu HAZU–a, otvorenom 1954. godine i dr. Sve su to razlozi zbog kojih se čitav niz uglednih pojedinaca i udruženja u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata zalagao za osnivanje takve visokoškolske ustanove u Zadru koja bi omogućila afirmaciju vrijedne ostavštine Zadra i dalmatinske regije.

Tako se osniva *Filozofski fakultet u Zadru* 1955. godine – prva visokoškolska ustanova otvorena u Dalmaciji nakon Drugoga svjetskog rata. Započinje s radom akademske 1956./57. godine, kao detaširan dio Filozofskog fakulteta u Zagrebu, s pet studijskih grupa: I. historijskom, II. hrvatskosrpskim jezikom i jugoslavenskim književnostima, III. slavističkom (ruski jezik i književnost), IV. romanističkom (talijanski, odnosno francuski jezik i književnost) i V. germanističkom grupom (njemački, odnosno engleski jezik i književnost). Prve su dvije grupe jednopredmetne i dvopredmetne, a ostale tri samo dvopredmetne. U prvih dvadeset godina rada Fakulteta otvoreno je još pet novih grupa: VI. arheološka, VII. povijest umjetnosti, VIII. filozofija, IX. pedagoška te X. grupa klasične filologije.

Fakultet ostaje sastavnim dijelom Sveučilišta u Zagrebu do 1974. godine, kada (su)osniva Sveučilište u Splitu. Od početka svojega rada obrazuje većinu srednjoškolskih profesora iz spomenutih studijskih grupa za dalmatinsko područje, a od 1979. godine, s integracijom Pedagoške akademije, preuzima osposobljavanje i osnovnoškolskih učitelja. Danas se na Filozofskom fakultetu u Zadru mogu studirati tri jednopredmetna studija (hrvatski jezik i književnost, psiholo-

gija te kultura i turizam) i četrnaest dvopredmetnih studijskih grupa (engleski, njemački, francuski, talijanski te ruski jezik i književnost među živim stranim jezicima, od klasičnih jezika grčki jezik i književnost te latinski jezik i rimska književnost, filozofija, sociologija, povijest, povijest umjetnosti, arheologija, geografija i pedagogija) bez ograničenja izbora međusobnih kombinacija.

S Filozofskim fakultetom u Zadru udružuju se dotada razdvojene tendencije visokoškolske izobrazbe i osposobljavanja učitelja u Dalmaciji. Izdvajanjem *Visoke učiteljske škole u Zadru* u zasebnu ustanovu 1998. godine Fakultet postaje jedina znanstveno–nastavna ustanova u Zadru u kojoj se cjelokupna izobrazba profesora i stručnjaka drugih profila organizira na razini četverogodišnjega sveučilišnog studija.

3. RAZVOJ PEDAGOGIJE NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U ZADRU

Razvoj pedagogije dijeli sudbinu Filozofskog fakulteta u Zadru od njegovih početaka do danas. Može se podijeliti u pet etapa:

1. pedagoška izobrazba svih studenata Fakulteta za profesorski poziv,
2. utemeljenje dvopredmetnog studija pedagogije kao drugoga glavnog predmeta,
3. prerastanje dvopredmetnog studija pedagogije u prvi glavni predmet,
4. jednopredmetni studij pedagogije,
5. povratak dvopredmetnom studiju pedagogije.

Istaknut će se temeljne karakteristike svake od navedenih etapa.

3.1. *Pedagoška izobrazba svih studenata Fakulteta za profesorski poziv*

Filozofski fakultet u Zadru po svojem karakteru ima profesorsko usmjerenje od početaka do danas: na svih pet studija pokrenutih 1956. godine stjecala se profesorska diploma, a od današnjih sedamnaest studija četrnaest je profesorskih¹⁾. Već je iz tog razloga pedagogija vrlo važna Fakultetu, jer mu omogućuje profesorski status.

Kako je, prema nastavnom planu i programu, *pedagogija od sâmog početka opći predmet obvezatan za sve studente II. godine studija*²⁾, akademske

¹⁾ Jedino studiji kulture i turizma, arheologije i povijesti umjetnosti nemaju profesorsko usmjerenje. No, kako se dvopredmetni studiji arheologije i povijesti umjetnosti studiraju u kombinaciji sa svim drugim dvopredmetnim (profesorskim) studijskim grupama, veći dio studenata tih dvaju studija isto se tako pedagoški osposobljava.

²⁾ Pri rekonstrukciji razvoja pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru rabljen je veći broj izvora. Kako se nerijetko nailazilo na nepotpune, pa i proturječne informacije, pri utvrđivanju činjenica trebalo ih je kritički preispitivati i dodatno provjeravati (gotovo bi se samo o tome mogla napraviti zasebna studija). U tekstu se neće pojedinačno navoditi izvori rabljeni pri utvrđivanju svih činjenica, jer bi se time znatno umanjila preglednost teksta. No, svi rabljeni izvori i literatura navedeni su na kraju rada, čime su predstavljeni podaci posve provjerljivi.

1957./58. započinje kontinuirano održavanje pedagoških predavanja i seminara: u toj se godini slušao *Uvod u pedagogiju* u III. i IV. semestru s fondom sati 2+2. Sljedeće akademske godine svi studenti III. godine studija obvezatno su upisivali dva sata *Osnova pedagogije*, a fakultativno se mogao upisati i jedan sat *Pedagoškog seminara*.

Već iduće, akademske 1958./59. godine prvi pedagog zaposlen na Fakultetu, izvanredni profesor dr. sc. Vladimir Janković, osniva Pedagošku katedru. Uz pet tadašnjih seminara (historijski, slavenski, klasični, romanski i germanski) bila je to prva katedra osnovana na Fakultetu. Već 1959. godine na Katedri mu se pridružuje asistent Josip Pivac³⁾.

Sljedeće akademske godine, uz redovito održavanje *Uvoda u pedagogiju* i *Pedagoškog seminara*, fakultativni kolegij *Suvremeni pedagoški problemi* mijenja kolegij *Osnove pedagogije* (mogu ga izabrati svi studenti od I. do III. godine s dvosatnom tjednom nastavom). Akademske 1960./61. godine *Uvod u pedagogiju* ostaje jedini opći pedagoški predmet obvezatan za sve studente. No, on se dijeli na *Uvod u pedagogiju I.* za studente III. semestra s dva sata tjedne nastave te *Uvod u pedagogiju II.* za studente V. semestra s uvećanom satnicom od tri sata tjedno.

U početku je jedini zadatak *Pedagoške katedre* organiziranje cjelovitog pedagoškog i didaktičko–metodičkog osposobljavanja svih studenata Fakulteta za profesorski poziv. Uz održavanje nastave iz navedenih kolegija *Katedra* organizira *metodike nastava* za sve studentske grupe u suradnji s honorarno angažiranim profesorima srednjih škola kod kojih su studenti pohađali metodičku praksu. Kasnije metodičko osposobljavanje preuzimaju pripadajuće studentske grupe, a opće pedagojsko i didaktičko osposobljavanje ostaje kontinuiranom zadaćom *Pedagoške katedre*, odnosno *Odsjeka za pedagogiju* sve do naših dana.

Pedagojska izobrazba profesorskih studija traje na Filozofskom fakultetu u Zadru do danas. Mijenjaju se nazivi kolegija, nastavni planovi i programi, studentske godine te fond sati u kojima se oni realiziraju⁴⁾, ali je očuvan kontinuitet te izobrazbe. Poput *Pedagoškog seminara*, osnovanog na Filozofskom

³⁾ Zahvaljujem se prof. dr. sc. Josipu Pivcu na razgovoru obavljenom u Zagrebu u listopadu 2001. godine u kojem sam dobio dragocjene informacije i impresije o razvoju pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru.

⁴⁾ *Uvod u pedagogiju* od 1963./64. godine zamjenjuje kolegij *Osnovi pedagogije s didaktikom* koji studenti najprije slušaju na IV., a zatim na III. godini studija (do akademske 1967./68. godine sa satnicom 2+1, zatim 2+0). Od akademske 1977./78. godine pedagogija postaje sastavnim dijelom novoformiranih *Zajedničkih programskih osnova*. Dijeli se na *Opću pedagogiju* koja se sluša na II. godini studija (uglavnom sa satnicom 2+2) i *Didaktiku* na III. godini (s najčešćom satnicom 2+1). Nakon kraćeg razdoblja u kojem su se *Opća pedagogija* i *Didaktika* slušale u II. i III. semestru, od akademske 1991./92. godine slušaju se u II. godini studija (do akademske 1994./95. godine 2+1, a zatim do naših dana 1+1).

fakultetu u Zagrebu 1896. godine⁵⁾, temeljna djelatnost *Pedagoške katedre i drugih oblika pedagoškog organiziranja na Filozofskom fakultetu u Zadru koji će kasnije uslijediti, pedagojska je izobrazba svih profesora koji završavaju studij na Filozofskom fakultetu u Zadru. Iz Pedagoške katedre, osnovane radi ovog oblika izobrazbe, proizašao je i studij pedagogije.*

3.2. Utemeljenje dvopredmetnog studija pedagogije kao drugoga glavnog predmeta

Velik napredak u razvoju pedagogije započinje *akademske 1961./62. godine*. Kako bi se pružila temeljita naobrazba stručnjaka za različite pedagojske funkcije u sve razgranatijem sustavu školstva, *Pedagoška katedra na Filozofskom fakultetu u Zadru pokreće studij pedagogije kao II. glavni predmet*. Pokrenut je *trogodišnji dvopredmetni studij pedagogije* koji se studirao uz bilo koji dvopredmetni četverogodišnji studij na Fakultetu (*I. glavni predmet*). Uz izvanredne profesore dr. sc. Vladimira Jankovića⁶⁾ i Josipa Pivca⁷⁾, pri pokretanju studija na *Katedri* im se pridružuje Ivan Adamović (1962.–64.).

Zahvaljujući kontinuitetu pedagojske grupe od tog razdoblja do danas, tekuće *akademske 2001./02. godine obilježava se četrdeseta obljetnica studija pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru – prvom studiju pedagogije u Hrvatskoj pokrenutom izvan Zagreba.*

Do novog organizacijskog preustroja dolazi *akademske 1966./67. godine*, kada *Pedagoška katedra prerasta u Odsjek za pedagogiju koji u sebi ima Katedru za opću pedagogiju i Katedru za didaktiku s metodikom*. U to je vrijeme *Odsjek za pedagogiju* među sedam odsjeka koji od 1959./60. godine na Fakultetu zamjenjuju seminare (odsjeci za povijest, arheologiju i povijest umjetnosti, klasičnu filologiju, slavistiku, romanistiku te germanistiku). Uz navedene odsjeke (koji unutar sebe imaju po dvije do tri katedre) na Fakultetu je u to vrijeme još i samostalna *Katedra za filozofiju, sociologiju i psihologiju*.

Odmah nakon konstituiranja *Odsjeka za pedagogiju*, započinju pripreme za organiziranje studija pedagogije kao I. glavnog predmeta u četverogodi-

⁵⁾ *Pedagojski seminar* kasnije nasljeđuje *Pedagoški institut* (1946. godine) te zatim *Odsjek za pedagogiju* (1960. godine). Specifičnost je Zagrebačkog sveučilišta u tome što se zbog naglog i kontinuiranog uvećavanja broja studenata profesorskih smjerova (na Filozofskom fakultetu i drugim fakultetima Zagrebačkog sveučilišta) od *Odsjeka za pedagogiju* 1973. godine odvaja *Sveučilišni centar za pedagošku izobrazbu* koji zatim prerasta u *OOOR pedagojskih znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu* (1981.), odnosno *Pedagojske znanosti* (od 1990. do danas) koji preuzimaju pedagojsku izobrazbu profesorskih smjerova na Sveučilištu u Zagrebu. U tekućoj akademskoj godini taj se oblik osposobljavanja profesora na Filozofskom fakultetu u Zagrebu vraća pod okrilje *Odsjeka za pedagogiju*.

⁶⁾ Od akademske 1963./64. godine u zvanju je redovitog profesora.

⁷⁾ Najprije prelazi u zvanje predavača, da bi od akademske 1966./67. godine, sa stjecanjem doktorata znanosti, bio izabran u zvanje docenta.

šnjem trajanju. Unatoč pokušajima dovođenja novih nastavnika i suradnika, pa i angažmanu asistentice Marije Bratanić (1968.–1971.), uz održavanja trogodišnjeg studija pedagogije i pedagogijskih kolegija na sve većem broju profesorskih studija redoviti profesor dr. sc. Vladimir Janković i docent dr. sc. Josip Pivac ne mogu proširiti studij. Nakon odlaska prof. dr. sc. Vladimira Jankovića krajem 1971./72. godine u mirovinu⁸⁾, od sljedeće akademske godine za asistenta dolazi Vladimir Vujčić, a godinu nakon njega izvanredni profesor dr. sc. Mate Zaninović. Tako su cjelokupni pedagogijski rad ponovno vodila tri stalno zaposlena djelatnika – prof. dr. sc. Mate Zaninović, doc. dr. sc. Josip Pivac⁹⁾ i asistent Vladimir Vujčić. Stoga se plan uvođenja četverogodišnjega studija pedagogije za duže vrijeme morao prolongirati.

S konstituiranjem Sveučilišta u Splitu *od akademske 1974./75. godine* Filozofski fakultet u Zadru organizacijski se preustrojava u dva odjela (i šesnaest katedra): *Odjel za društvene znanosti* (u kojem su uz katedre za filozofiju, psihologiju, sociologiju, arheologiju, opću povijest, nacionalnu povijest te povijest umjetnosti i *Katedra za opću pedagogiju i didaktiku*) te *Odjel za filološke znanosti* (katedre za hrvatskosrpski jezik, jugoslavenske književnosti, ruski, francuski, talijanski, engleski, njemački jezik i književnost te klasične jezike).

3.3. Prerastanje dvopredmetnog studija pedagogije u prvi glavni predmet

Od akademske 1976./77. godine ponovno se katedre unutar odjela preustrojavaju u odsjke: *Odjel za povijesno–društvene znanosti* sastoji se od odsjekâ za filozofiju i sociologiju, arheologiju, povijest, povijest i teoriju umjetnosti te *Odsjeka za pedagogiju i psihologiju*, a *Odjel za filološke znanosti* od odsjekâ za hrvatskosrpski jezik i jugoslavenske književnosti, ruski, francuski, talijanski, engleski i njemački jezik i književnost te klasične jezike i književnosti. S prijelazom *Katedre za opću pedagogiju i didaktiku* u *Odjel za društvene znanosti* na *Odsjeku za pedagogiju i psihologiju* ukidaju se dotadašnje katedre za opću pedagogiju i didaktiku (s metodikom).

Ova je etapa razvoja važna za pedagogiju iz više razloga. U njoj se pedagogija uključuje u pokretanje studija psihologije koji započinje akademske 1978./79. godine. Osim toga, u to je vrijeme poboljšano i kadrovsko stanje na *Odsjeku*: uz izvanredne profesore dr. sc. Josipa Pivca¹⁰⁾ i dr. sc. Matu Zaninovića¹¹⁾, u sastavu *Odsjeka* su asistent Vladimir Vujčić te psiholozi viši predavač

⁸⁾ Preminuo je 1979. godine.

⁹⁾ Od 1974./75. godine izvanredni je profesor.

¹⁰⁾ Odlazi s Fakulteta krajem akademske 1976./77. godine.

¹¹⁾ Od akademske 1978./79. godine postaje redoviti profesor. U mirovini je od kraja 1989. godine. Preminuo je 1994. godine.

Tomislav Grgin¹²⁾ i predavač Katica Lacković–Grgin¹³⁾. Bolje kadrovske stanje napokon je omogućilo ostvarenje deset godina stare nakane – proširenje studija pedagogije s tri na četiri godine.

Akademске 1976./77. godine, uz pedagogiju kao II. glavni predmet, upisao je prvi naraštaj studenata pedagogiju i kao I. glavni predmet. Iduće godine na Fakultetu se u cjelini počinje napuštati koncept studija kao II. glavnog (trogodišnjeg) predmeta, pa će i studij pedagogije postupno prerastati samo u četverogodišnji studij. U novim uvjetima svi dvopredmetni studiji postaju potpuno izjednačeni među sobom, što se ističe i njihovim imenovanjem – umjesto dotadašnjega hijerarhijskog rangiranja na I. i II. glavni predmet, otada se prva upisana studijska grupa naziva A1, a druga A2. Među sobom su posve izjednačene, pa je svejedno koja se od njih studira prva, a koja druga.

Kako se u to vrijeme pokazala potreba za ubrzanim osposobljavanjem pedagoga za neposrednu praksu, iste je godine *uveden intenzivan oblik dvogodišnjega izvanrednog studija za školske pedagoge na razini I. glavnog predmeta.* Mogućnost upisa u III. i IV. godinu ovoga studija pedagogije imali su diplomanti Više pedagoške škole i Pedagoške akademije, a započinjao je upisom u V. semestar. Polaznici toga studija slušali su temeljne pedagoške kolegije s velikim fondom sati, tako da su u dvije godine apsolvirali veći dio cjelokupnog studija pedagogije. Taj oblik izvanredne pedagoške izobrazbe trajao je dvije akademske godine.

Gledajući u cjelini, od akademske 1976./77. godine *Odsjek za pedagogiju i psihologiju* u isto vrijeme vodi studij pedagogije kao I. i II. glavni predmet, dvogodišnji studij školskih pedagoga te pomaže pokretanje studija psihologije. Ovako iznimno intenzivan rad uskoro se smanjuje: posljednji naraštaji studenata koji su do akademske 1976./77. godine upisali pedagogiju kao II. glavni predmet u iduće tri godine završavaju studij, a dva naraštaja dvogodišnje izobrazbe školskih pedagoga, upisani u akademskim godinama 1976./77. i 1977./78. u sljedeće će dvije godine isto tako završiti školovanje.

Od *akademske 1979./80. godine* dolazi do novoga preustroja s kojim se osamostaljuje *Odsjek za psihologiju*. Fakultet se organizira u pet zavoda: Zavod za slavistiku, komparativnu književnost i opću lingvistiku, za povijesne znanosti i klasičnu filologiju, za žive strane jezike, za filozofiju, psihologiju i sociologiju te *Zavod za pedagogiju, predškolski odgoj i razrednu nastavu*. Zavodi se

¹²⁾ Od 1976. godine u sastavu je *Odsjeka za pedagogiju i psihologiju* do akademske 1979./80. godine, kada prelazi na tada osamostaljen *Odsjek za psihologiju*. Akademске 1978./79. godine postaje izvanredni profesor.

¹³⁾ Na *Odsjeku za pedagogiju i psihologiju* je od 1976. do osamostaljenja *Odsjeka za psihologiju* akademske 1979./80. godine kada, isto tako, prelazi na taj odsjek.

kao znanstvene jezgre Fakulteta sastoje od više odsjeka; *Zavodu za pedagogiju, predškolski odgoj i razrednu nastavu* pripadaju odsjeci za predškolski odgoj i razrednu nastavu u Zadru, za predškolski odgoj u Splitu, za razrednu nastavu u Splitu¹⁴⁾ te *Odsjek za pedagogiju* (u Zadru).

S novim organizacijskim preustrojavanjem programski se inovira studij pedagogije. Svi dosadašnji, pa i kasniji programi redovitog studija pedagogije bili su opće pedagogijskog usmjerenja. Samo u *akademske 1979./80. godini* studenti prvoga naraštaja četverogodišnjeg studija pedagogije *pri upisu u IV. godinu studija biraju između dvaju smjerova: Predškolske pedagogije i Školske pedagogije*. Već od sljedeće godine ponovno se uvodi cjeloviti četverogodišnji studij općeg profila.

U tom razdoblju dolazi i do novih personalnih promjena na *Odsjeku za pedagogiju*: nakon prijelaza psihologa na novoosnovan *Odsjek za psihologiju*, akademske 1979./80. godine dr. sc. Vladimir Vujčić postaje docent, a iste godine za asistente dolaze Josip Vukovarac i Jovan Hicela¹⁵⁾. Od akademske 1981./82. godine asistenti postaju Slavica Bašić¹⁶⁾, Manon Giron¹⁷⁾ i Stjepan Jagić.

3.4. *Jednopedmetni studij pedagogije*

Postupnim poboljšanjem kadrovskog stanja na *Odsjeku za pedagogiju*, uz redovitog profesora dr. sc. Matu Zaninovića, docenta dr. sc. Vladimira Vujčića¹⁸⁾ te asistente Josipa Vukovarca, Slavicu Bašić, Manon Giron i Stjepana Jagića, akademske 1982./83. godine im se pridružuje još i asistent Anđelko Mrkonjić¹⁹⁾, a iduće godine Zlatko Miliša²⁰⁾ i Ljubomir Gogić²¹⁾. Bolje kadrovske prilike omogućile su ponovnu promjenu plana i programa, ali i koncepta studiranja – *pedagogija postaje jednopedmetni četverogodišnji studij* općeg usmjerenja sa znatno većom satnicom od dotadašnjega dvopedmetnog studija. Uz uvećanje satnice postojećih, uvedeni su i novi kolegiji. Upisom prve godine jednopedmetnog studija napušta se dvopedmetna pedagogija, pa posljednji naraštaj dvopedmetnog studija završava četvrtu godinu akademske 1984./85. godine.

¹⁴⁾ Splitski odsjeci dio su ovoga Zavoda dvije akademske godine, nakon čega se izdvajaju.

¹⁵⁾ Radi na *Odsjeku* dvije akademske godine.

¹⁶⁾ Docentica je od 1990./91. godine, a radi na *Odsjeku* do 1993. godine.

¹⁷⁾ Ostaje na *Odsjeku* tri akademske godine.

¹⁸⁾ Od akademske 1984./85. godine postaje redoviti profesor.

¹⁹⁾ Docent je od akademske 1991./92. godine, a izvanredni profesor od 1997./98. godine.

²⁰⁾ Docent je od akademske 2001./02. godine.

²¹⁾ Na *Odsjeku* ostaje tri akademske godine.

Dio nastavnika i suradnika uskoro odlazi s *Odsjeka za pedagogiju*²²⁾, da bi akademske 1986./87. godine na *Odsjek* došla asistentica Dijana Vican, a sljedeće godine docent dr. sc. Antun Rozmarić²³⁾, predavač dr. sc. Zora Itković²⁴⁾ i asistent Igor Radeka.

3.5. Povratak dvopredmetnom studiju pedagogije

Akademska 1993./94. godina donosi posljednju prekretnicu u razvoju pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. Na znanstvenoj razini *Odsjek za pedagogiju* prelazi iz Zavoda za pedagogiju, predškolski odgoj i razrednu nastavu u *Zavod za filozofiju, pedagogiju, psihologiju i sociologiju* u kojem ostaje do danas.

Istodobno je napravljena i posljednja izmjena plana i programa studija pedagogije. Kako se pokazalo da je kombinacija pedagogije s drugim (osobito profesorskim) studijima posebno interesantna neposrednoj praksi, *pedagogija se na Fakultetu ponovno reformira u koncept dvopredmetnog studija* općeg smjera s mogućnošću slobodne kombinacije s bilo kojom dvopredmetnom studijskom grupom: engleskim, njemačkim, francuskim, talijanskim ili ruskim jezikom i književnošću, grčkim ili latinskim jezikom i rimskom književnošću, filozofijom, sociologijom, povijesti, povijesti umjetnosti, arheologijom ili geografijom. Tako od akademske 1996./97. godine sve studijske godine pedagogije rade po novom dvopredmetnom četverogodišnjem programu.

Uz postojeće, na *Odsjek za pedagogiju* u međuvremenu dolaze novi nastavnici i suradnici: akademske 1998./99. godine redoviti profesor dr. sc. Marko Palekčić, 1999./00. godine asistentice Rozana Skoko i Jasmina Vrkić Dimić, a 2000./01. godine znanstvene novakinje Barbara Kolmanić i Sofija Boras. Prosječna dužina rada dvadeset i troje pedagoga koji su do danas radili i/ili rade na Filozofskom fakultetu u Zadru²⁵⁾ je deset godina.

Kadrovsko stanje na *Odsjeku za pedagogiju* danas je zamjetno bolje nego prije. Među *dvanaest stalno zaposlenih nastavnika i suradnika* jedan je redoviti profesor, dva izvanredna profesora, jedan docent, dva viša asistenta, dva asistenta, dva mlađa asistenta i dva znanstvena novaka sa sljedećim nastavnim angažmanom:

1. dr. sc. Marko Palekčić, red. prof. *Uvod u pedagogiju*
Didaktika

²²⁾ Godinu nakon Manon Giron, 1986. godine *Odsjek* napuštaju prof. dr. sc. Vladimir Vujčić i Ljubomir Gogić.

²³⁾ Na *Odsjeku* ostaje do 1993. godine.

²⁴⁾ Docentica je od akademske 1991./92. godine, a izvanredna profesorica od 1997./98. godine.

²⁵⁾ Ne računajući psihologe dr. sc. Katicu Lacković–Grgin i dr. sc. Tomislava Grgina koji s *Odsjeka za pedagogiju i psihologiju* prelaze na u međuvremenu osamostaljen *Odsjek za psihologiju*.

2. dr. sc. Zora Itković, izv. prof. *Specijalna pedagogija*
Metodika rada školskog pedagoga
Odgoj u obitelji
3. dr. sc. Anđelko Mrkonjić, izv. prof. *Školska pedagogija*
Andragogija
4. dr. sc. Zlatko Miliša, docent *Obrazovanje i društvo*
Pedagogija rada
Obrazovne politike
5. dr. sc. Dijana Vican, viši asistent²⁶⁾ *Sistematska pedagogija*
Opća pedagogija (zajedničke
programske osnove drugih profe-
sorskih smjerova na Fakultetu – u
nastavku ZPO)
6. dr. sc. Igor Radeka, viši asistent²⁷⁾ *Povijest pedagogije*
Komparativna pedagogija
Didaktika (ZPO)
7. mr. sc. Stjepan Jagić, asistent²⁸⁾ *Pedagoška statistika*
Metodologija pedagoškog istra-
živanja
Pedagogija slobodnog vremena
8. mr. sc. Josip Vukovarac, asistent *Didaktika (ZPO)*
9. Rozana Skoko, prof., mlađi asistent²⁹⁾ *Didaktika*
Opća pedagogija (ZPO)
10. Jasmina Vrkić Dimić, prof., ml. asist.³⁰⁾ *Andragogija*
Didaktika (ZPO)
11. Barbara Kolmanić, prof., znan. novak³¹⁾ *Odgoj u obitelji*
12. Sofija Boras, prof., znanstveni novak³²⁾.

U proteklih četrdeset godina studija pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru velik je broj znanstvenika i nastavnika iz drugih ustanova sudjelovao u njegovu ostvarenju. Nije to bila samo prijeko potrebna pomoć u izvedbi programa zbog nedovoljne kadrovske ekipiranosti nego i znatno obogaćivanje njegove kvalitete – jer je riječ o stručnjacima koji se svojom znanstveno–nasta-

²⁶⁾ U postupku izbora u zvanje docenta.

²⁷⁾ U postupku izbora u zvanje docenta.

²⁸⁾ U postupku izrade disertacije.

²⁹⁾ Na postdiplomskom magistarskom studiju.

³⁰⁾ Na postdiplomskom magistarskom studiju.

³¹⁾ Na postdiplomskom magistarskom studiju.

³²⁾ Na postdiplomskom magistarskom studiju.

vnom vrsnoćom ne ističu samo u Hrvatskoj već nerijetko i na prostoru cjelokupne nekadašnje Jugoslavije, pa čak i dalje.

Zahvaljujući znatnom poboljšanju kadrovskih prilika, u posljednjim akademskim godinama većinu programa na studiju pedagogije ostvaruju članovi *Odsjeka za pedagogiju*.

4. OSTALE DJELATNOSTI ODSJEKA ZA PEDAGOGIJU

Bez pretjerivanja se može reći da je cjelokupan razvoj Filozofskog fakulteta u Zadru obilježen pedagogijom. Od početnog *Općeg predmeta* do *Zajedničkih programskih osnova* pedagogija kontinuirano sudjeluje u programima svih profesorskih studija Fakulteta. Osim toga i studija pedagogije, *Odsjek za pedagogiju* svake godine organizira i vodi *Dopunsko pedagoško–psihološko obrazovanje nastavnika* koji nisu završili profesorski smjer a rade kao učitelji ili profesori u školama te sudjeluje u permanentnom usavršavanju nastavnika. Njegovi su članovi uključeni i u nastavu drugih fakulteta i ustanova, poput Visoke učiteljske škole u Zadru, Hrvatskog vojnog učilišta u Zemunik i dr.

U dosadašnjem je radu *Odsjek za pedagogiju* organizirao više znanstvenih i stručnih skupova te vodio i sudjelovao u radu niza znanstvenih istraživanja u okviru različitih znanstveno–istraživačkih projekata. Rezultat znanstveno–istraživačkog rada članova *Odsjeka* je niz objavljenih knjiga, rasprava i članaka iz različitih pedagogijskih područja, sudjelovanja na znanstvenim i stručnim skupovima te gostujuća predavanja na dodiplomskim i poslijediplomskim studijima pedagogije u zemlji i inozemstvu, stručnim komisijama Fakulteta i drugih ustanova i dr.

5. NAJVIŠE NAGRADE I ANGAŽMAN ČLANOVA ODSJEKA ZA PEDAGOGIJU NA FAKULTETU

Nije jednostavno procijeniti prinos svakog nastavnika i suradnika dosadašnjem razvoju pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. No, kad bismo se rukovodili složenošću poslova koje su preuzimali unutar *Odsjeka* i Fakulteta te pedagogijskim i javnim priznanjima kojima su struka i društveno okružje nagrađivali njihov rad, posebno valja istaknuti tri dosadašnja nastavnika: prof. dr. sc. Vladimira Jankovića, prof. dr. sc. Josipa Pivca i prof. dr. sc. Matu Zaninovića. Posebno je važan njihov prinos razvoju *Odsjeka za pedagogiju*.

Riječ je o sveučilišnim profesorima s dugogodišnjim stažem (prof. Janković 15, prof. Zaninović 16, a prof. Pivac 18 godina) i vodećim ulogama u razvoju i *Odsjeka* i Fakulteta. Naime, akademske 1959./60. godine profesor

Janković je dekan Filozofskog fakulteta u Zadru, a profesor Pivac akademskih 1975./76. i 1976./77. godina. Osim toga, sva su trojica dobitnici najviše pedagoške nagrade “Ivan Filipović” za životno djelo na području pedagoškog i pedagoškog rada, a profesor Zaninović i Nagrade grada Zadra.

No, nemjerljiv je i četrnaestogodišnji prinos prof. dr. sc. Vladimira Vujčića te ostalih nastavnika i suradnika *Odsjeka za pedagogiju* (i onih koji su nekada radili i sadašnjih) pedagoškom razvoju četrdeset i pet naraštaja studenata profesorskih smjerova i četrdeset naraštaja studenata pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. Svi su oni, isto tako, ovjenčani najvrjednijim priznanjima za svoj rad, jer svakom pravom pedagogu nema većeg priznanja do plemenitog traga utkanog u sudionike odgojno–izobrazbenog procesa.

6. PERSPEKTIVE STUDIJA PEDAGOGIJE NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U ZADRU

Posebno priznanje cjelokupnoj dosadašnjoj baštini Zadra predstavlja konstituiranje novoga, povijesno gledajući drugoga sveučilišta u gradu. Naime, sve su prilike da će od sljedeće akademske godine u Zadru započeti s radom peto recentno sveučilište u Hrvatskoj. Umjesto postojećih univerzalnih sveučilišta s fakultetskim ustrojbenim jedinicama, ono će biti departmanskog tipa, sa specifičnim društveno–humanističkim usmjerenjem. S novim će sveučilištem postojeći *Odsjek za pedagogiju* prerasti u prvu samostalnu pedagošku ustanovu u Hrvatskoj, čime će se poboljšati mogućnosti njegova razvoja u budućnosti.

IZVORI

*Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1957–58*³³⁾, (1957.), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C – Prilog.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1958–59, (1958.), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C – Prilog.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1959–60, (1960.), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C – Prilog.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1960–1961, (1961.), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C – Prilog.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1961–1962, (1962.), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C – Prilog.

³³⁾ U *Redu predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1955–57.* nije tiskan red predavanja Filozofskog fakulteta u Zadru.

*Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1963–1964*³⁴, (1963.), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C – Prilog.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1964–1965, (1964.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1965–1966, (1965.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1966–1967, (1966.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1967–1968, (1967.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1968–1969, (1968.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1969–1970, (1969.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1970–1971, (1970.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1971–1972, (1971.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1972–1973, (1973.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1973–1974, (1974.), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

*Izveštaj o radu sveučilišta u školskoj godini 1974/1975*³⁵, (1976.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1975–1976, (1976.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1976–1977, (1977.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1977–1978, (1978.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1978–1979, (1979.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1979–1980, (1980.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1980–1981, (1981.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1981–1982, (1982.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1982–1983, (1983.), Split, Sveučilište u Splitu.

³⁴) *Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1962.–1963.* nije tiskan.

³⁵) U prvoj akademskoj godini novoga Splitskog sveučilišta umjesto reda predavanja tiskan je *Izveštaj o radu sveučilišta u školskoj godini 1974./1975.*

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1983–1984, (1984.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1984–1985, (1985.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1985–1986, (1986.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1986–1987, (1987.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1987–1988, (1988.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1988–1989, (1989.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1989–1990, (1990.), Split, Sveučilište u Splitu.

Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1991–1992³⁶⁾, (1992.), Split, Sveučilište u Splitu.

Sveučilišni godišnjak: školske godine 1994–95³⁷⁾, (1995.), Split, Sveučilište u Splitu.

Sveučilišni godišnjak: školske godine 1995–96, (1996.), Split, Sveučilište u Splitu.

Sveučilišni godišnjak: školske godine 1996–97, (1997.), Split, Sveučilište u Splitu.

Sveučilišni godišnjak: školske godine 1997–98, (1998.), Split, Sveučilište u Splitu.

Sveučilišni godišnjak: akademske godine 1998–99, (1999.), Split, Sveučilište u Splitu.

Sveučilišni godišnjak: akademske godine 1999–00, (2000.), Split, Sveučilište u Splitu.

LITERATURA

1. Ćosić, Vjekoslav /ur./ (1996.): *Četrdeset godina Filozofskoga fakulteta u Zadru : 1956–1996*, Zadar, Filozofski fakultet
2. Damjanović, Stjepan /ur./ (1998.): *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu : Monografija*, Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
3. Dumbović, Ivan (1995.): Pedagogija na Zagrebačkom sveučilištu : Prigodom 100–te obljetnice katedre za pedagogiju Filozofskog fakulteta, u časopisu: *Napredak*, Zagreb, br. 2, str. 204–212
4. Dumbović, Ivan (1997.): Pregled velikih datuma hrvatske pedagogije, školstva i učiteljstva : Kronologija nekih znamenitijih postignuća, u časopisu: *Napredak*, Zagreb, br. 3, str. 368–381
5. Festini, Heda, Franić, Ante, Jakšić, Zlatan, Medini, Julijan, Pivac, Josip /ur./ (1976.): *Dvadeset godina Filozofskoga fakulteta u Zadru : 1956–1976*, Zadar, Filozofski fakultet
6. *Ilirski preparandij u Arbanasima – Gimnazija Jurja Barakovića u Zadru : Spomen knjiga (1866–1996)* (1997.), Zadar, Gimnazija Jurja Barakovića

³⁶⁾ *Red predavanja: u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1990–1991*, nije tiskan.

³⁷⁾ *Sveučilišni godišnjaci* za akademsku 1992.–93. i 1993.–94. godinu nisu tiskani.

7. Krsić, Stjepan (1996.): *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina' (1396–1807)*, Zadar, Filozofski fakultet
8. Kravar, Miroslav, MILOVIĆ, Jevto, SUIĆ, Mate /ur./ (1958.): *Filozofski fakultet u Zadru : 1956./1957.*, Zadar, Filozofski fakultet
9. Medini, Julijan (1987.): Trideset godina rada Filozofskog fakulteta u Zadru, u časopisu: *Zadarska revija*, Zadar, br. 1–2, str. 139–148
10. Radeka, Igor (1996.): Historijski razvoj ustanova za obrazovanje učitelja u Zadru, u časopisu: *Radovi – Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Zadar, sv. 35 (12) – 1995./96, str. 187–208
11. Rosić, Vladimir (1988.): *Pedagoški fakultet Rijeka : 1953–1988.*, Rijeka, Pedagoški fakultet
12. Stolac, Dijana (2000.): *Filozofski fakultet u Rijeci : Monografija*, Rijeka, Filozofski fakultet
13. Vukasović, Ante (1998.): Pedagoška izobrazba na Sveučilištu u Zagrebu (1893–1998), u časopisu: *Napredak*, Zagreb, br. 3, str. 372–380

PEDAGOGY ON THE FACULTY OF PHILOSOPHY IN ZADAR

The Fortieth Anniversary of the Study of Pedagogy (Summary)

The long tradition of higher education in Zadar started in 1396 with the establishment of the Dominican General institute of learning which is at the same time the first university in Croatia. The enormous contribution of Zadar to education teachers started with the first course for teachers in Dalmatia established in 1821. This was followed by the first Dalmatian Men's school for teachers where courses were taught in Croatian, the School for teachers established in 1945 and the Pedagogical Academy which got under way in 1961. From its beginnings in 1956 the Faculty of Philosophy in Zadar, as the first faculty to be founded in Dalmatia after WW II, integrated within itself both the tendencies of higher education and those preparing teachers which had been previously separated.

As a general course, obligatory for all study groups preparing teachers, pedagogy was a part of the Faculty of Philosophy from the very beginnings. In 1958 it was organised into a Chair of Pedagogy. Forty years ago, in the academic year 1961/62, the Chair, alongside providing a general course, initiated a three-years study of pedagogy as a minor which could be studied in combination with another four-year major subject. From the academic year 1966/67 the Chair of Pedagogy developed into the Departement for Pedagogy

which encompassed the Chair for General Pedagogy and the Chairs for Didactics and Methodology of teaching.

Up to the academic year 1974/75 the Faculty in Zadar was a part of the University of Zagreb when it became a constituent part of the University in Split. When it became a part of the University of Split pedagogy was organised into a single Chair for General Pedagogy and Didactics and became incorporated into the Department for the social sciences. With the gradual expansion of general pedagogical subjects on the study groups preparing future teachers and the continuation of the study of pedagogy as a minor, for three years in a row from the academic year 1975/76 candidates from higher schools enrolled in and studied the fifth semester program. This was a two year course of Study for school instructors which gave a degree on the level of the first major subject.

In the academic year 1976/77 candidates continued to enrol into the study of pedagogy as a three year minor or as a major four year subject which could be combined with another subject. At the same time the expansion of the Chair of General Pedagogy and Didactics into the Department of Pedagogy and Psychology within the Faculty unit of the historical–social sciences contributed to initiating the study of psychology. Starting the next academic year pedagogy was only studied as a major in combination with another subject during a four years course of study. It remained an obligatory subject in the new concept of General and Common courses for all study groups preparing teachers.

When the study of psychology became independent in the academic year 1978/79 developing a year later into the Department of Psychology, the newly formed Department of Pedagogy first became a constituent part of the Institute for pedagogy, education of preschool teachers and elementary school teachers and afterwards it became a part of the Institute for philosophy, pedagogy, psychology and sociology where it has remained up to the present moment. Between 1982/83 and 1993/94 pedagogy was a one subject course of study but then it returned to the previous setup and can today be studied alongside any other study group offered at the Faculty.

Alongside organising its own course of study participating in carrying out the Common course program for the Faculty, the Department of Pedagogy continually organises and runs the Supplementary pedagogical–psychological program of educating teachers who have not completed a program or school for teachers. In addition, its members participate in other institutions of higher learning, (co)organise scholarly and professional gatherings, initiate and/or participate in various scientific–research projects and other activities.

Of the many university professors and their associates who contributed to the development of pedagogy at the Faculty of Philosophy in Zadar, the first

chair and study of pedagogy organised in Croatia outside of the University of Zagreb, one has to particularly underline the efforts of prof Vladimir Janković, prof Josip Pivac and prof Mate Zaninović.